

Փ ի Ն Ձ

Օ Ր Ա Գ Ի Ր

ԹԻՒ 489

ԵՐԿՈՒՇԱՐԹԻ

1870 ՅՈՒՆԿԱՐ 3

Ամեն օր կհրատարակուի : — Հատը 40 փարայ է : — Պօլիս բաժանորդ բոլոր ուղղող մէկ արժանի Յէճիա պիտի վճարէ 400 թուաց համար իսկ գաւառաց մէջ 25 դրչ, դարձեալ 400 թուաց համար, թղթատարութեան ծախքէ աղաաւ բլլալով : — Ծանուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի համար : — Կրագրիս վերաբերեալ նամակ եւ ուրիշ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել առ Տնօրէնն ի Վալսթիա Ս. Լուսուորիչ եկեղեցւոյ վարի գրանը կից. Նոր Գրատունը :

Ա. Ձ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Յաւով և զարմանօք կարգացինք դաւառական հետեւեալ լուրերը :

Եւգոնիայէն (Թուգադ) կղերէն դեկտ. 18 թուով :

« Քաղաքիս մէջ սա տխուր ու սոսկալի դէպքը պատահեցաւ : — 12 զինեալ սրիկաներ՝ գիշերուան մթութիւնը իրենց պատեհ առիթ սեպելով՝ կերթան Պաղարճը քսուած թաղը խեղճ արհեստաւորի մը տանը գուռը կըզննեն : Խեղճին կինը ներսէն կհարցնէ թէ՛ սվ էք : — Հայ լեզուով կպատասխանեն թէ՛ մենք ենք, բայց գուռը ան ալ կքանայ կործնելով թէ իրենց դրացիներէն են : Մարդիկն խելոյն կնոջ վրան յարձակելով՝ կառնեն կաներեւութանան և քանի մ'օր իւրաքանչիւրն իրենց դաշնական ձերքը կյաղեցնեն, և յետոյ գիշերանց կըերեն տանը քովը կձգեն կիսախցին :

« Այլը կբողբէ տեղական կառավարութեան, կողքայ կարտասուէ ու կհառաչէ : Սակայն դայմագամ պէյը կըսէ թէ — « Կիթ ծնըրը պո՛ւ

կեթիւր, պէն թէրպիւէլերնի վերեր իմ » :

« Խեղճ մարդը, եթէ այս կարողութիւնը ունենար, կանխաւ չէր թողուր որ իւր կինը բռնաբարուի » :

Սերաստիայէն կղերէն դեկտ. 18 թուով :

1. — « Երէկ գիշեր, Պէթ — պաղաւը այսինքն Խապահի — պաղարը գողմանելով 150 հազար դուրուշի պատրաստ գումար մը յախշտակեր են : Այսօր բողբեցին կառավարութեան : դեռ յայտնի չէ գողերուն ով ըլլալը : Այս տեսակ գողութիւններ յաճախ կպատահին քաղաքիս մէջ, բայց ընդհանրապէս հայոց խանութները կտարպուլին. սակայն այս անգամ պարպուած բոլոր խանութներն ալ տաճկաց են :

2. — « Ծիծաղաշարժ լուր մը : — Քանի մը շաբաթ յառաջ քաղաքիս Սինեքերիմեան գալոցին հայկաբանութեան դատատու Պ. Սամուէլին զսքանչը կհիւանդանայ, այս կինը ամեն կողմէ կհամոզեն թէ՛ սպասաւորութիւն ըրած տանը մէջ վախցեր

է, և պէտք է որ մէկը երթայ նոյն տանը մէջ լափոյն պարտցնէ, և բերէ այս հիւանդին բարձին տակը դնէ, և քահանայն գալով քանի մ'օր կար դայ, որով շուտով կառողջանայ հիւանդը և ուրիշ բանիւ կարօտ չըլլար: Այս պաշտօնին յանձնառու կըլլայ յիշեալ Պ. Սամուէլը. կենէ լափոյն շուանով մը կկապէ, և զքահանայն ըսպատաւորած տունը երթալով՝ բոլոր սենեակները կը պարտցնէ. կարգը երբ տանտիրոջը սենեակին կուգայ՝ որ օտարազգի մ'է, տեսնելով անոր ձեռքի չափութները և շուանը, և պատճառը իմանալով՝ կըբարկանայ ու աղէկ մը կծեծէ մեր դաստառուն, և տունէն կլուստէ:

«Ահա վարժապետ մը, որուն յանձնառած է ազգային մանկուոյն դաստիարակութեան հոգը, աղայք ինչ պիտի ուսանին, քանի որ անոր դաղափարները վհուկներու և պառաւանց տուտայններով լեցուն»:

Յէ--«Պահարէօզդի Զաւերը վարդան անուն անձը տարի մը յառաջ մահմետական կրօնքը կընդունի, և կինը բնաւ չընդունիր կրօնական փոփոխութիւն: Այն պարագային մէջ՝ Ղատը Էֆէնտին կրօն թէ «Շեքիւն Եւրոպայէ որ դաստիարակը հոգ յանձնառին: Գանք որ այս օրերս Զիննէթ օղլու Պօղոս անուն անձի մը կինը մահմետական կրօնքը կընդունի. ժողովին մէջ Հաքիմ Էֆէնտին երկանը կառաջագնէ որ ինքն ալ ընդունի մահմետական կրօնը, որ կինը քովը ունենայ. ապա թէ ոչ՝ Շեքիւն Եւրոպայէ որ դաստիարակը հոգ յանձնառին: — Ինչ զարմանալի հակառակութիւն է այս: Խեղճե-

րը տակաւին կառաջարկութեան դուռը կը եզերին»:

Իսկիւ տարի ետեմահալէի թագին պատուարժան Խորհրդոյն ատենապետ մեծ. Սենեքերիմ Էֆէնտի կողմանէ ազգային տրոյ համար եղած առաջարկութիւնը ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ ուշադրութեան առնուելով՝ տրոյ համար կաղմուած մասնաժողովին յանձնուեր է, և Սենեքերիմ Էֆէնտին ալ պիտի հըրաւիրուի եղբր ի Խորհրդակցութիւն:

—Ս. Խաչ Թաղի համար նոր Խորհրդոյ մը ընարութեան քուէհամալըն ըլլալով երէկ, տեսնուեցաւ որ ոչ ոք բացարձակ առաւելութեամբ քուէ վատարկած է: Ուստի մնաց երկրորդ քուէարկութեան մը:

Ինչպէս կանխաւ ծանուցած էինք, ամեն Ս. Պատրիարք Հայրն ուրախօրը հաշտեցուցեր է վարդանեան Անդրանիկ Էֆէնտին և Կեստուոյի Կարապետ եպիսկոպոսը՝ պահպանիչ ընելով:

Անդրանիկ Էֆէնտին հետեւեալ օրինակաւ գիր մ'ուղղեր է ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, զոր հրատարակել արժան կհամարիմք:

«Ամեն. բարձր Սրբազան Պատրիարք Հայր

«Սերասալոյ յուզման սիրիլը երկու տարին անցաւ: Հարկ չեմ համարիր հոս մի առ մի բացատրել թէ ինչպէս սկսաւ. բայց սա յայտնի է որ Սերասալոյիք ամենքն ալ Ս. Նշան վանքին վրայ գոյթակցած էին:

« 1867ի օգոստ . 24ին Ս. Նշանի վանքը մաքրուելու ձեռնարկուեցաւ . անոր պարիսպներէն դուրս բուրեցին ակուեցին նաեւ ներքին դարչահատութիւններն ալ : Եւ ալ , կարապետ եպիսկոպոսի փոքրաւորներուն պատմածները և դրով հաստատածներնին կարգացած ըլլալով , և վանքին մէջէն եօզելի լինէ ծեարան՝ ֆերէճ , Լալլին , եղնիլը աշխարհական ու եկեղեցական քննիչներու հետ աչքովս տեսած ըլլալով , իբրեւ գործակալ յիշածան ըլլալով՝ գրով հաղորդեցի իրեն և հրատարակութեան պատասխանատւութիւնը իր վրայ ու իւր խոհեմութեան յանձնեցի , առանց իմ քստորադրութեանս : Իմ նամակս հոս քանի մը Սերաստայիք կրօնէն , և իբր թէ կարապետ եպիսկոպոսը ամբաստանող եւ եղած ըլլայի՝ զիս հոս դատի կհրաւիրեն . մինչդեռ անոր ամբաստանողները նամակիս մէջ յայտնի կերեւէին՝ պէտք էր որ անոնք բերուէին . բայց կերեւի որ իմ դատաւաններս , որոց պարագլուխն է կարապետ եպիսկոպոսը , սրտերնուն մէջ վախ ունենալու էին որ այս բանին համար ձակեցան , և ինծի պէս տկար անձ մը կոխկռտել մատրերեցին , որպէս զի բուն ամբաստանողները վախցունել տան . . . Ժամանակին Պատրիարքարանը այս անկրօնութեան գործակցեցաւ և հոս բերուեցայ . ահա երկու տարիի կմտենայ :

« Հոս դալէս ետքը , հինգ պատկառելի եպիսկոպոսներու ներկայութեանը դատուելու հրաւիրուեցայ . նոյն սրբազանները տեսան որ այս խնդիրը Սերաստայի քննուելու է ,

կամ՝ որ նոյնն է՝ կարապետ եպիսկոպոսի բուն ամբաստանողները հոս բերուելու են . հեռաւարար իմ Պօլիս բերուելուս ընդունայն ըլլալը հաստատուեցաւ : Սակայն , Ժամանակին Պատրիարքարանի այս օրինաւոր վրձառոյն տկան զոցեց :

« Հիմա ալ , անկէց քսան ամիս ետքը , դարձեալ Պատրիարքարանի կողմէն Չեր բարձր Սրբազանութեան Պատրիարքութեան օրով կ' հրաւիրուիմ ոչ թէ քննուելու և իմ անմեղութիւնս հաստատելու , այլ՝ հաշտուելու . վասն զի հրաժարեալ Պատրիարքը թէ և իմ դատիս անբաւարարութիւն ըրաւ , բայց կերեւայ որ խիղճը զինքը տանջած ըլլալուն համար էր որ կարապետ եպիսկոպոսի արգիլած էր հոգեւոր պաշտօն վարել : Ահա այս արդեւքը բառնալու համար է որ հաշտութեան կառավարողութիւն , բայց իմ վնասներս մի պիտի տուծէ , որ նիւթապէս սոսկալի վնասներու և մեծ պարտուց ներքեւ ինկայ : Ահա այս անիրութեան դէմ կըսողքեմ յաւիտեան . Հասարակաց սիրելի Պատրիարքի մը տուջարկութեանին է որ այժմ կմտալիմ հաշտուելու կարապետ եպիսկոպոսի հետ , ոչ թէ անոր համար որ յանցաւոր եմ և մեղայ ըսելու կողորոտ լորիմ , այլ լոկ քրիստոնէական պարտ մը կատարելու համար , և բոլոր աղքայնոց ցուցնելու համար թէ՛ ես իբրեւ աշխարհական՝ պատրաստ եմ հոգեւոր գլխոյս հնանաղանդելու և անոր հրամանին անսալու , և իմ դատըս ու բողոքս Ստուծոյ ու Աղագային կյանձնեմ , որովհետեւ ինչպէս

յացանի է՝ Սերաստիայ խնդիրը ոչ թէ անձնական խնդիր էր, այլ լուսնոյ և խաւարի խնդիր: Չո՛հ գացի ես իսէր իմ հայրենեացս, և թէ լոյսն յաղթանակէ ի Սերաստիա, որ յուտալի է շնորհիւ ազգասէր Սրբազնութեանդ, այն պիտի ըլլայ իմ միակ մխիթարութիւնս:

«Ահա, Սրբազան Հայր իմ, վերջին քանի մը խօսքերս. որոնք Ձեր բարձր Սրբազնութեան կներկայացունեմ, ազգային գիւժանդատան մէջ իյշտառակ ապագային պահելու համար, և մնամ ամենապատիւ Տեառնըդ:

Ամենաթոնարի ծառայ Կարապէր

Անդրանիկ Վարդանեան

2 յունվար 1870

Կ. Պօլիս

Ուշագիր ընթերցողն կրնայ այս գրոյն ողին հասկնալ: Նորանոր խորհրդածութեանց հարկ չկայ, որովհետեւ բաւական են մինչև հիմա եղածները:

Ս. Պատրիարքը խոստացեր է Մեղրանիկ Եֆէնտիկն՝ իւր նիւթական փնատուց փոխարինութիւն մ'ընել: Ուրախացանք այս խոստման վրայ. և մեծ պիտի ըլլայ մեր ուրախութիւնը, եթէ այս խոստումը անյապաղ գործադրուի, և մխիթարուի վշտակիր ուռումմասկան երիտասարդ մը՝ որ եպիսկոպոսի մը պատճառաւ իւր ընտանեաց հետ աղիւղորմ վիճակի մը մէջ կգտնուի սյուր:

Գերեզմանք երիտասարդաց անուն գրքոյլը, երկրորդ անգամ գե-

ղեցիկ տպագրեալ, մայրաքաղաքի բոլոր հայ գրաւաճառաց խանութները կծախուի: Գին բաղմնապատկերին՝ 1½ ֆրանկ, իսկ մէկ պատկերով եղածինը՝ մէկ ֆրանկ է:

Արամեան օրացոյցը երկուշաբթի օրէն ի վեր սխառ ծախուիլ մայրաքաղաքի բոլոր հայ գրաւաճառաց խանութները:

Այս օրացոյցը ամեն կարգի ազգայնոց համար խիստ օգտակար կըլնայ ըլլալ, որովհետեւ՝ բուն օրացուցէն դատ՝ ուրիշ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ կպարունակէ: Գինն ալ արժան է:

Աստուծոյ Ազգային անուն հրատարակութիւն մը մայրաքաղաքի բոլոր գրաւաճառաց քով կծախուի: Ասոր հեղինակը Անձնուէր ընկերութեան պանդուխտ աշակերտներէն մէկըն ըլլալով, քաջալերութեան արժանի է:

Կ. ՊՈԼԻՍ. — ԳՐԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

3 յուն.	չաբաթ	երեկոյ	48
3 յուն.	երկու.	առաւօտ	48
		բացուեցա	48
		ծամը չորսին	48

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ Տ

Հ. Ս. Ա. Ա. Ա. Ա. Ա. Ա.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ո. Յ. ՔԻՒՐՔԱՅԱՆ